

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת צו****"וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"**

מִשּׁוֹם מְלִיחַ כְּרוֹתַחַ, וְיִלְל דְּמִכּוּיִן דְּהַבִּי' הוֹסִיף בְּבִיאוֹר דְּכּוּיִן דְּמְלִיחַ כְּרוֹתַחַ הוּי דָּם שְׂבִישְׁלוֹ, לִכְן הִקְשָׁה בְּדַרְכֵי מִשָּׁה שְׁפִיר דְּתִפּוֹק לִיה דְּהוּי מְבוּשֵׁל לִפְנִינּוּ.¹

מנחות (כא א) אלא טעמא דמעטיה קרא לדם [פ"י מכלל ופרט וכלל], הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח, כיון דמלחיה נפיץ ליה מתורת דם, דאמר זעירי א"ר חנינא דם שבישלו אינו עובר עליו, ורב יהודה אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו וכו', מהו דתימא, מישדא בה משהו למצוה בעלמא, קמ"ל. ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בד"ה דם שבישלו, בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם ומליח הרי הוא כרותח, עכ"ל.

ומבואר דדם שבישלו או שמלחו מכיון שאינו ראוי לכפרה ע"ג המזבח אין עוברים עליו.

-א-

בשו"ע יו"ד (סי' פז סעי' ה) או שבישל דם בחלב, פטור, ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב וכו', עכ"ל.

ובש"ך (שם סי' טו) ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב. כ"ל' הוה כתב הרמב"ם, ומשמע דעתו דמשום בשר בחלב הוא דאין לוקין על אכילתו, הא משום דם לוקין על אכילתו אף על פי שבישלו, דס"ל דם שבישלו עובר עליו, וכו' עכ"ל.

ומבואר דדעת המחבר והוא דעת הרמב"ם דדם שבישלו לוקין על אכילתו אף שאינו ראוי לכפרה.

אמנם בנקודות הכסף (שם) כתב: ורמב"ם מיירי שבישל דם בעין בחלב וכו' כמו שכתב ב"י בסוף סימן ע"ב, מה שאין כן בדם שיצא ע"י מליחה ובישול, ואפשר דכל הפוסקים מודים להרמב"ם בזה. וכו' ולפי זה הא דקיימא להפוסקים דדם שבישלו ושמלחו אינו אלא דרבנן מיירי נמי בכהאי גוונא וכו' עכ"ל.

ומבואר בדבריו דיש חילוק בין דם שפירש ע"י בישול או ע"י מליחה שלא חל עליו שם איסור דם מעולם [דדם שלא פירש מותר] משא"כ דם שפירש ואח"כ בישלו מכיון שחל עליו כבר איסור דם אף שבישלו עדין הוא באיסורו.

-ב-

והנה בטור (יו"ד סי' סט סעי' ז) וכתב בס' המצות ואם נכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדרה ואין ידוע אם הדיחו אם לאו נאמן במסיח לפי תומו וכו', עכ"ל.

ובבית יוסף (שם) ואיכא למידק אדברי סמ"ק דאפילו כשאין שם ישראל לא גדול ולא קטן מתיר כשהגוי מסיח לפי תומו, ואמאי והא אמרינן בפרק הגוזל (ב"ק קיד ב' וע"ש) דאין גוי נאמן אלא לעדות אשה בלבד, וכו'. וי"ל וכו', א"י משום דסבר דכי אמרינן דאין גוי נאמן אלא לעדות אשה היינו דוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן נאמן במסיח לפי תומו וכמ"ש בעל תרומת הדשן בס"י ע"ט **והאי נמי איסורא דרבנן דכיון דמליח כרותח הוי דם שבישלו ואינו עובר עליו** (מנחות כא א), עכ"ל.

ומבואר בב"י דטעם הסמ"ק דנאמן הנכרי במסיח לפי תומו שהדיח הבשר, הוא משום דכיון דמליח כרותח הוי דם שבישלו ואינו עובר עליו והוא רק איסור דרבנן.

בדרכי משה (שם סי' ק"ט) **ונראה דלא צריכין לטעמיה דמליח הוא כרותח ואפילו הכי אינו אסור אלא מדרבנן דהרי הוא מבושל לפנינו**, ומהאי טעמא אם מלגה תרנגולת ולא ידעינן אי בכלי ראשון או שני נמי נאמנת דאף אי עבדה בכלי ראשון אינו אלא איסור דרבנן ולכך נאמנת כנ"ל, עכ"ל.

פ"י דאף דמדין מליח כרותח אינו מדרבנן מ"מ הרי הוא מבושל לפנינו

[והנה לכאורה צ"ב מאי הוקשה להדרכי משה דהרי הוא מבושל לפנינו, מ"מ הא טעמיה דמלוח הוא קודם הבישול, וכבר הוי מדרבנן מזמן המליחה, ולכן שפיר נקט הב"י הטעם

והנראה בזה והוא עפ"י מש"נ בנקודות הכסף (סי' פז על הש"ך סי' טו) דאף לשי' רש"י והרמב"ם דדם שבישלו או מלחו הוי מדאורייתא, היינו דווקא בדם בעין שיצא ואח"כ בשלו או מלחו, אבל אם יצא ע"י בישול או מליחה לכו"ע הוי מדרבנן.

ולהמתבאר מתיישב שפיר מה שהוצרך הב"י לפרש בהיתר דמסל"ת משום דדם שמלחו הוי רותח, והוי כדם שבישלו דהוא מדרבנן, ואף שהוא מבושל לפנינו והוי דם שבישלו ממש וכמו שהקשה בדרכי משה, והוא משום דאי מטעם דהרי הוא מבושל לפנינו פ"י ומשום דם שמלחו לא הוי מדרבנן, א"כ הוי הכא אסור מן התורה דהא בדם בעין שבישלו ס"ל להב"י דהוי מה"ת. אבל אם מדין דם שמלחו הוי מדרבנן הוי הכא שפיר מדרבנן גם לשי' הב"י, משום דהדם יצא ע"י המליחה וכמו שנתבאר, ושפיר הוצרך להטעם דכיון דמליח כרותח הוי דם שבישלו.

-ד-

והנה בשו"ת ח"י הרי"ם (יו"ד סוף סי' ז) מבואר דאף למאן דס"ל להתיר בדם שבישלו מדין איסור דם, מ"מ עדיין יש לאסור מדין יוצא מן הטמא, דאף דאין לוקין עליו מ"מ איסורו מן התורה, וא"כ צ"ב מה שהתיר הטור בשם הסמ"ק בנכרי המסיח לפי תומו, והא עדיין הוי איסורו מן התורה.

אמנם למתבאר שם לחלק בין דם שיצא ע"י מליחה או ע"י בישול לדם שנתבשל אחר שפירש, אתי שפיר משום דהכא מיירי שפירש ע"י המליחה ולא חל עליו איסור יוצא.

והוא עוד טעם למה שהוצרך הב"י לכתוב דהוי איסורו מדרבנן משום דמליח הוי כרותח, ולא סגי ליה במה שהוא עתה מבושל, יעו"ש בארוכה ובנפש חיה (יו"ד סי' ה).

-ה-

בשולחן ערוך (שם סעי' ז) עובד כוכבים משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה, ואין ידוע אם הדיחו, אם יודע העובד גלולים מנהג ישראל סומכין על דבריו, אם היה שם ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בן דעת, עכ"ל.

בש"ך (שם סי' מב) עובד כוכבים משמש כו'. נ"ל דלכך לא הביא המחבר דין דמסיח לפי תומו שהוזכר בטור ופוסקים דאזיל לטעמיה שכתב בב"י דלסמ"ג וריב"א לא מהני מסיח לפי תומו וכו', א"י משום דהקשה בב"י דהא קי"ל דאין עובד כוכבים נאמן במסיח לפי תומו אלא לעדות אשה בלבד, ותירץ דהיינו דוקא באיסור דאורייתא, משא"כ הכא דדם שבישלו (וכן דם שמלחו) אינו אלא מדרבנן, ולקמן בס"ס קל"ז גבי אם עובד כוכבים נאמן במסל"ת בהכשר כלים האסורים שהוא מדרבנן הביא מחלוקת הפוסקים בזה, ופסק בב"י ובשי"ע שם דאינו נאמן, לכך השמיט כאן דין דמסל"ת כנ"ל, עכ"ל.

-ו-

פרי מגדים (שפתי דעת סי' נז) והן אמת לא ידענא מה שנתלבט הש"ך (באות מב) במה שהשמיט המחבר מסיח לפי תומו, דאזיל לשיטתיה לקמן דם שבישלו ד"ת, עכ"ל.

והיינו לקמן סי' פז (סעי' ו) העתיק לשון הרמב"ם המבשל דם בחלב אין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב.

ולהמתבאר בנקודות הכסף לחדש בשי' רש"י והרמב"ם דבאופן שיצא ע"י בישול או מליחה אין איסורו מן התורה, אתי שפיר מה שנתלבט הש"ך על מה שהשמיט המחבר דין מסיח לפי תומו, משום דבכה"ג שיצא ע"י מליחה או בישול לכולי עלמא הוי איסורו מדרבנן.

¹ ועי' עוד בשי"ע (חולין פרק כ"ה סי' צד) הובא בטי"ז (סי' כד) מה שנתקשה בדברי הב"י, ומה שהקשה בזה במנחת יעקב (כלל א אות יג) ובמשי"כ בחי' רעק"א על הטי"ז שם א"ש.